

26 Αυγούστου 2016

Ψυχή είναι ο τρόπος με τον οποίο η ζωή εκδηλώνεται στον άνθρωπο

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Άγγελος Αλεκόπουλος

Δεν υπάρχει σώμα χωρίς ψυχή και ψυχή χωρίς σώμα, όπως μας διδάσκει ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός. «Την ψυχήν, ούτε γαρ προϋφίσταται του σώματος, ούτε μεθυφίσταται, αλλ' άμα τη τούτου γενέσει κτίζεται και αυτή». Δηλ., η ψυχή, ούτε προϋπάρχει του σώματος, ούτε υπάρχει μετά από αυτό, αλλά ταυτόχρονα με την γένεσι του σώματος κτίζεται και η

ψυχή. Το ίδιο, με λίγο διαφορετικά λόγια, διαβάζουμε και από τον Αναστάσιο Σιναΐτη, «Ούτε γαρ σώμα προ της ψυχής υφίστατο, ούτε ψυχή προ του σώματος».

Όπως σημειώνει ο καθηγητής Χρήστος Γιανναράς, «οι Εβδομήκοντα μεταφραστές της Π.Δ. μετέφεραν στα ελληνικά με την λέξη ψυχή το εβραϊκό *nephesch* που είναι ένας πολυσήμαντος όρος. Ψυχή ονομάζεται κάθε τι έμβιο, κάθε ζώο, συνηθέστατα όμως μέσα στην Γραφή πρόκειται για τον άνθρωπο. Δηλώνει τον τρόπο με τον οποίο η ζωή εκδηλώνεται στον άνθρωπο. Δεν αναφέρεται σε ένα μόνο τμήμα της ανθρώπινης ύπαρξης – το πνευματικό, σε αντίθεση προς το υλικό – αλλά σημαίνει τον ολόκληρο άνθρωπο, ως ενιαία ζωντανή υπόσταση. Η ψυχή δεν κατοικεί απλώς στο σώμα, αλλά εκφράζεται με το σώμα, που κι αυτό, όπως και η σάρκα ή η καρδιά αντιστοιχεί στο εγώ μας, στον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιούμε την ζωή. Ψυχή είναι ένας άνθρωπος, είναι κάποιος...».^[1] Η ψυχή δεν είναι η αιτία της ζωής, αλλά είναι κυρίως ο φορέας της ζωής.^[2]

Το σώμα, δημιουργείται από το σπέρμα του ανδρός με τη Χάρη του Θεού, ενώ η Ψυχή δημιουργείται από την θέληση του Θεού για δημιουργία, ενώ παραμένει στο σώμα δίνοντάς του ζωοποιό ενέργεια και μόνο όταν η Ψυχή αναχωρήσει, το σώμα είναι βιολογικά νεκρό.

«Το σώμα είναι το πάντρεμα της Ψυχής και η Ψυχή είναι η συνεργός του στις κοινές τους ενέργειες», κατά τον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά. Η Ψυχή είναι το άυλο μέρος της ύπαρξης του ανθρώπου, ενώ το σώμα το υλικό μέρος. Η Ψυχή όμως είναι άυλη ως προς το σώμα και όχι ως προς τη σχέση της με το Θείο, του οποίου είναι δημιούργημα. Έτσι η Ψυχή του ανθρώπου έχει και ουσία και ενέργεια, αφού μπορεί και δίνει ζωή στο σώμα. Και μόνο όταν παύσει η ζωή στο σώμα, η Ψυχή παραμένει, με τη Θεία Βούληση, αθάνατη. Επιπλέον η ψυχή διαιρείται στο παθητικό ή άλογο μέρος της και στο λογικό, όπου είναι ο νους του ανθρώπου και εικονίζεται με τον Τριαδικό Θεό, που είναι ο Νους, ο Λόγος και το Πνεύμα. Και επειδή ο άνθρωπος είναι πλασμένος κατ' εικόνα του Θεού, «όταν το ενιαίον του νου γένηται τρισσόν, μένον ενιαίον, τότε συνάπτεται τη Θεαρχική Τριάδι-Μονάδι. Γίνεται δε το ενιαίον του νου τρισσόν, μένον ενιαίον, εν τη προς εαυτόν στροφή, (όπερ και το ευκταίον), και τη δι' εαυτού προς Θεόν »ανόδω». ^[3] Έτσι, η ψυχή εν εστί πολυδύναμον πράγμα,^[4] της οποίας μία δύναμις είναι ο νους, αλλά, παρά ταύτα, και όλη η ψυχή με τις δυνάμεις της είναι και λέγεται »νους».

Ο Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς χρησιμοποιεί την έννοια «νους» προσδίδοντας την διττή σημασία. «Νους» κατά μια έννοια είναι η ψυχή του «κατ' εικόνα», αλλά και «νους» με μια άλλη έννοια είναι η δύναμη της ψυχής.

Στην καινή Διαθήκη έχουμε ταύτιση του «νου» με την «ψυχή», όπου συνήθως οι όροι εναλλάσσονται. Στο κατά Λουκά Ευαγγέλιο, ο Χριστός, μετά την Ανάστασή Του, απευθυνόμενος στους μαθητές Του, λέγει «διήνοιξεν αυτών τον νουν του συνιέναι τας γραφάς»,^[5] όπου εννοεί ότι όταν ανοίξουν τα μάτια της καθαρής καρδιάς (νου) θα γνωρίσουν τον Θεό. Εδώ λοιπόν «ο νους» είναι ταυτόσημος με την «καρδιά», την πνευματική καρδιά, το κέντρο της ψυχής, το πιο αγνό και καθαρό της μέρος.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος μας λέει ότι «η ψυχή είναι εξ αρχής τέλεια, όμως δεν μπορεί αν και είναι τέλεια να εκδηλώσει τις ενέργειές της, εξ αιτίας του μη ανεπτυγμένου σώματος. Έτσι οι ενέργειες της εκδηλώνονται σταδιακά και σύμφωνα με την πρόοδο της σωματικής ανάπτυξης». Και ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς συμφωνεί, λέγοντας «η ψυχή συνκτίζεται γηίνω σώματι».

Η σχετική περικοπή στη Γένεση λέγει: «και έπλασεν ο Θεός τον άνθρωπον χουν από της γης και ενεφύσησεν εις το πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής και εγένετο ο άνθρωπος εις ψυχήν ζώσαν».^[6]

Εν κατακλείδι «η ψυχή υπάρχει εξ άκρας γονιμοποιήσεως». Βρίσκεται δε σε όλο το σώμα και όχι σε κάποιο μέρος αυτού, είναι δε η ζωοποιός δύναμη και η εικόνα του Θεού, όπως μας λέει πάλι ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς.

Η ψυχή λοιπόν είναι πανταχού του σώματος και προϋπάρχει, όχι μόνο πριν από τη γέννηση, αλλά αχρόνως, μιας και ο Θεός υπάρχει αχρόνως, όπως τονίζει ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, στο έργο του «περί κατασκευής ανθρώπου». Ο Θεός λοιπόν γνωρίζει εκ των προτέρων τα πάντα, χωρίς να εμπλέκεται και να μας προκαθορίζει την εξέλιξή μας, μιας και αυτή εξαρτάται από εμάς. Έχουμε την απόλυτη ελευθερία και επιλογή των πράξεων μας. Σε αυτό το σημείο, ένας από τους τομείς στους οποίους μόνοι μας αποφασίζουμε, είναι και οι τομείς της Ηθικής στην Ιατρική.

Σημειώσεις

^[1] Χρήστου Γιανναρά, *Αλφαβητάρι της Πίστης* εκδ. Δόμος, 2006, σελ.:87

^[2] Χρήστου Γιανναρά: *Αλφαβητάρι της Πίστης*, εκδ. Δόμος, 2006 σελ.:88

^[3] Αγ. Γρηγόριου Παλαμά, *Φιλοκαλία Δ'*, σελ. 132,Β

^[4] Αγ. Γρηγόριου Παλαμά, *Φιλοκαλία Δ'*, σελ. 142, κζ

[\[5\]](#) Λουκ. 24:45

[\[6\]](#) Γένεσις 2,7

Παρατήρηση: το παρόν κείμενο αποτελεί τμήμα της Διπλωματικής Εργασίας “Βιοηθικά προβλήματα στην Μονάδα Εντατικής Θεραπείας” που εκπόνησε ο κ. Άγγελος Αλεκόπουλος, στο πλαίσιο του προγράμματος “Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία” της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), με επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Νικόλαο Κόιο και την οποία η Πεμπτουσία δημοσιεύει με τη μορφή σειράς άρθρων.

[Δείτε το προηγούμενο άρθρο της σειράς κάνοντας κλικ **εδώ**](#)

<http://bitly.com/2bkNHhx>